

vlasti stvara se razrađeni sistem urbanizacije koja otvara vrata postepenoj, ali svestranoj romanizaciji. Zbog toga — kaže autor — naselja sa antičkim materijalom nalaze se u svim predeonim celinama Kosova i Metohije, a najveći deo je upravo razmešten u centralnoj ravni Metohijsko-prizrenske kotline, koja ukazuje na izrazitu ulogu zemljoradnje kao osnovne privredne grane u ovom području. Na teritoriji Kosova, osobito na njegovom istočnom delu, međutim, bilo je tako reći, uobičajeno podizanje naselja u blizini ili u centru bogatih rudnih nalazišta. Tako na primer — kako navodi autor — na padinama brda iznad naselja u Vrbovcu raspoznaju se na desetine rudarskih jama, dok se u dolini Letničke Reke, pored troskvišta i jama, nalaze i tragovi antičkih metalurških objekata, podignuti uz samu reku. Dakoko, kada autor spominje ove „gradine“ ne misli na *municipia vivum Romanorum*, nego na *civitates*, Valja istaći da se u ovoj knjizi vrlo malo govori o Ulpiani, za koju autor kaže da je jedino ona imala status pravog, rimskog municipijuma. Imajući u vidu da je ovaj grad — urbs *Splendidissima* — otkriven tek 1950. god. i da su se posle objavljivanja ove knjige vršili neki radovi na tom lokalitetu, naravno i rezultati su mnogo veći nego što citalac može naći u ovoj knjizi, u kojoj niti se spominje Justiniana Secunda, kako ju je nazvao Justinian I. Za vreme njegove vladavine Ulpiana beše drugo sedište rimskog carstva. Svakako daljnja istraživanja će pokazati u kolikoj je meri ovaj grad bio ilirski odnosno rimski. U tome se može očekivati da najviše doprinesu marljivi radnici Pokrajinskog muzeja u Prištini, koji mogu do Ulpijane da idu svaki dan i peške. Za sada valja napomenuti da je bilo pokušaja ubikacije i Justiniane Prime (Dr. Franjo Barišić, Dosadašnja nastojanja ubikacije grada J. P., Zbornik filozofskog fakulteta, VII—1, Beograd, 1963 kao i Tomo Tomovski, Taorskoto gradište — Taurisium — Bederiana — Justiniana Prima, Živa natika, XVII, 1—2, Skopje, 1967), a o crkveno-pravnim odnosima biskupije starog Scupa i nadbiskupije Justinijane Prime dao je veliki doprinos Dr Gasper Đini (Gjini) u svojoj doktorskoj disertaciji „De fontibus historico — juridicis Ecclesiae Scopienensis“, Romae, 1968.

U nastavku ove zanimljive knjige se govori o komunikacijama, o ekonomskim i socijalnim prilikama i etničkoj strukturi, koja je bila veoma heterogena. Aproximativni broj autohtonih imena je bio relativno malen, ali većina ih je bilo ilirskih. Na str. 62. autor navodi 21 primer autohtonih ilirskih imena. Prezimena po mestu su češća u Metohiji nego na Kosovu. Osobito su česta imena *Dassi* i *Andia*. Na Kosovu se sreću više rimskih imena, što ukazuje na raniju romanizaciju.

Govoreći o kultu i religiji, E. Č. kaže da je romanizacija duboko prodrla i u ovu oblast duhovnog života u dardanskom delu Gornje Mezije, jer nas spomenici uglavnom upućuju na rimski panteon. Najviše je bio štovan *Juppiter Capitolinus*, čiji su epiteti *optimus*, *maximus*, a poznat je i kao *Juppiter Cohortaâis*, *Despulsor*. Zatim su nađeni natpisi sa imenima Junone, Minerve, Neptuna (i njegova statua) i dr. Veći broj od ovih spomenika potiču iz I, II i III st. naše ere. Na kraju E. Č. govori o osnovnim oblicima materijalne kulture i umetnosti, u kojoj se kao najbrojnija grupa predmeta navodi keramička produkcija. Inače spomenici materijalne kulture: oruđa za proizvodnju, keramika, stakleni predmeti, nakit i sl. najbrojniji su dokazi rimskog prisustva na tlu Kosova i Metohije.

Priština.

E. Sedaj.

P. H. MATTHEWS, *Inflectional Morphology, A Theoretical Study Based on Aspects of Latin Verb Conjugation*, Cambridge University Press, 1976, pp. 431, 8°, £ 3, 95.

Со делото ИНФЛЕКСИОНАЛНА МОРФОЛОГИЈА, теоретска студија за аспектите на конјугацијата на латинскиот глагол, авторот дава интересен прилог кон структуралната дескрипција на латинската морфологија — преку латинскиот глагол. По зборовите на авторот (што е очигледно и за секој кој што ќе го прочита делото), оваа студија е работена долго, студиозно, со многу консултации и преработувања, со богато користење на литературата на лингвистите застапувачи на структуралистичкиот метод од четирисеттите, педесеттите, шесеттите години, сè до најново време, со дообјаснување и критичко раз-

гледување на нивните ставови по одредени проблеми, укажувањето на некои тешкотии преку еден мал аспект на структурата на јазикот.

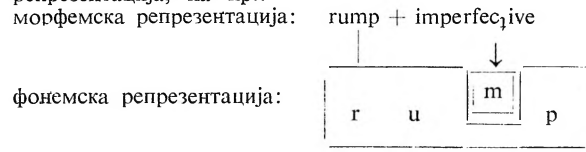
Основниот и поголемиот дел од истражувањето на Matthews се состои од обиди за проценување на вредноста на некои дискрптивни модели на латинскиот глагол со акцентирање на полето на инфлексионалната морфологија, без подлабоко и систематско проникнување во сферата на семантичките и синтактичките категории.

Според целите и потребите на ваквото истражување, делото ги разгледува прашањата низ четири главни оддели.

Првиот, уводниот дел, има за цел прецизирање на: објектите за обработка, употребата на некои термини и, преку прегледот на некои од поголемите контроверзии во лингвистиката како целина авторот ги искажува и своите размислувања за истите. Покрај воведувањето на моделите за дескрипција, притоа образложувајќи што е модел и каков треба да биде за да му биде соодветен на јазикот што го претставува, води кон поимот генеративна граматика или систем на правила и, конечно, кон процесот на проценување кои всушност се главните карактеристики на она што авторот го прифаќа како теорија, а тоа се и главните оддели од кои се состои ова теоретско дело. Потоа тој објаснува што треба да опфаќаат евалвационите морфолошки теории и со што треба да се карактеризираат: адекватност, соодветност и, наместо за универзални правила за јазикот во кои би влегувале и оние што се однесуваат на латинскиот, или типолошки, се застапува за комплекс од парцијални теории кои варираат од еден јазик до друг.

Со своето образложување за тоа што подразбира под граници на објективност, Mattheus, искажувајќи го своето мислење дека е потребен и субјективен пристап кон дискусии и полемики за да се развива и разработува проблемот, всушност нè воведува во вториот дел, каде што ја испитува природата на инфлексионалната морфологија општо земено, особено дискутирајќи за разните форми на дескрипција, кои биле застапувани во литературата и на аргументите што можат да преднатат во полза на една или друга форма.

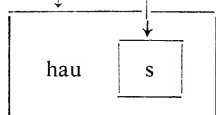
Овде е даден прво IA моделот (Item and Arrangement), т.е. елемент и аранжирање во составот на зборот, фразата или реченицата, при што во разгледувањето на глаголот е дадена морфемската, морфофонемската и фонолошката репрезентација, на пр.:

или: морфемска: haug + Pf.

морфофонемска: *haus + *s

фонемска репр.:

Авторот го смета моделот погоден за аглутинавните јазици, додека кај инфлексивните како латинскиот, бидејќи се работи за инфлексионални сегменти, доаѓа до поклопување и тоа не само во конјугацијата, ами е можно поистоветување со некои именски форми. Давајќи многу аргументи во полза на моделот, истовремено согледувајќи ги и истакнувајќи ги неговите слабости и нетативности, заради две многу важни особини што ги има овој модел (едноставноста и хомогеноста), авторот смета дека може да се оквалификува како хипотеза, но важна, атрактивна, иницијална хипотеза. Навлегувајќи до поблиско одредување на моделот, како и на можните правила што го придружуваат и преку

некои постриктни генерализации, но со самото тоа што поставува проблемот како таков, очигледно е дека е тоа еден од основните проблеми со кои природно се соочува дескриптивната граматика од ваков аспект. Што се однесува до алтернативните можности, до симболите и сличните мерки, проблемите на генералноста наспроти должината на деривацијата, генералноста на формациите и класните формации, фокусните термини, формулите, тука се оди во нови ко-варијанти на граматика, со некои општи карактеристики, чие поседување е пожелно. Назначени се и проблемите и тешкотиите кои се јавуваат при вреднувањето во морфофонемиката, но авторот се ограничува на овој план единствено на запознавањето на читателите со нив, за што е очигледно потребно многу да се работи за разрешувањето на овие тешкотии, притоа авторот вели дека е тешко и веројатно невозможно да се постигне потполно сложување со граматиката. Морфофонемите и фонотактите се опираат на спојување. Услови за апстрактни репрезентации и да има, треба строго да се внимава при процедурата на нивното вреднување. Со самото тоа што јазикот има богата историја, при поставувањето на фонетски правила од ваков аспект, може да дојде до крајни апсурди. Според разгледувањето на морфофонемите произлегува дека не е можна тотална конгруенција меѓу нив и морфемите, дека решението со една стрелка не помага многу во праксата: Sb → s.

Конечно и самиот автор доаѓа до заклучок дека ова дело опфаќа множество проблеми и множество фактори, кои делуваат на поставувањето или разрешувањето на прашањата, но не може да одговори на сите, зашто секој од нив бара поголемо продлабочување.

Некои од проблемите Matthews ги приближува до прифатливи варијанти, некои остава да се разрешат.

Овој труд на Matthews е несомнен придонес во областа на дескриптивната граматика од ваков тип. Тој е истовремено и доказ дека тешкотии има и покрај тоа што структуралниот метод во лингвистиката засилено се развива. Но бездруго, колку повеќе се работи на ова поле, тие се надминуваат и се оди кон усовршување на методот.

Маријина Бузалкова, Скопје

INTERNACIONALNI KONGRES

O položaju latinskog jezika u modernom svijetu održan u Rapallo (Genova) od 21. do 23. januara 1977. g.

Na kongresu su bili predstavnici dvadeset i jedne države, između kojih vrijedno je spomenuti: Senegal, SAD, Argentinu, Švedsku, Poljsku, Mađarsku, Rumunjsku, Tursku. Jugoslaviju je zastupao predstavnik Filozofskog fakulteta u Sarajevu.

Kongres je počeo radom u petak, 21.I u 16.30 s. uvodnom riječi predsjednika Kongresa prof. Francesco Della Corte. Zatim je prof. Silvano Boscherini održao predavanje *Il Latino dalla riforma Gentile ad oggi*. U subotu, 22. I, održana su još tri referata: prof. Germano Proverbio, *Tempi e metodi dell'apprendimento del Latino*; prof. Aurelio De Nordi, *Methodica naturalis*; prof. Ettore Patatore, *Preparazione didattica dei futuri insegnanti*. — Referenti su, prema tome, isključivo iz Italije, koja je i organizirala ovaj kongres, preko društva Ipotesi Latina.

Nedelja prije podne, 23.I, bila je rezervirana za intervjue stranih kongresista. Gotovo su svi predstavnici stranih zemalja nastupili sa interventom, iz kojih se jasno moglo vidjeti kakav je položaj latinskog jezika u kulturnom životu tih zemalja i heterogenih nacija, i kakav je njegov status u današnjem obrazovnom režimu svake pojedine nacije. Iako se nastava latinskog jezika u većem broju država svih kontinenata u posljednje vrijeme, pod pritiskom tehničkih potreba modernog svijeta, znatno reducirala, jednodušan je bio poziv svih referenata modernom svijetu da se ne prelazi preko onog jezika, posredstvom kojega je svim današnjim nacijama svih kontinenata, u većoj